

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Tractatus De Statu Hominis Morali In Vita Et Post Mortem

Opfermann, Paul

Moguntiae, 1769

Caput II. De Libertate Actus humani.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40701

tiquis TT. negarunt ignorantiam Juris naturalis excusare à peccato, secuti sunt receptum hoc à Jure, maximè Civili axioma: *Ignorantia Juris neminem excusat*; verùm regula ista, quam in absolvendo, vel condemnando reo Leges respiciunt, non est alia, quàm negligentia præsumpta in addiscendis iis, quæ scire quis potuisset, & debuisset; quamvis & ipsi JCTi quosdam, veluti milites, & mulieres ab hac universalitate exceperint.

CAPUT II.

De Libertate actus humani.

68.
Ho-
stes
liber-
tati,

Hostes sui que impugnatores semper plurimos habuit hominis libertas: primi fuere, qui fati necessitate positâ, huic hominis etiam voluntatem subjecerunt; veluti *Democritus*, *Epicurus*, ac re ipsa *Stoici* quoque & *Platonici*, tametsi verbo aliter sentire viderentur. Tum HH. veteres, *Valentiniani*, *Manichæi*, ac reliqui similes, contra quos Ss. *IRENAEUS*, *CLEMENS Alexandrin.* & *EPIPHANIUS* disputarunt. His meritò accensentur *Mathematici*, sive *Astrologi* judicarii omnia ex inevitabili siderum & planetarum influxu metientes. In posteriori atate *Lutherus* liberum arbitrium dixit esse *titulum sine re*: nam inter ejus articulos à *LEONE X.* damnatos 36tus sic habet: *Liberum*, inquit, *arbitrium est figmentum in rebus, seu titulus sine re.* Hunc suum errorem uberius exposuit in *Comment.* ad c. 3. *Gen.* & in *L. de servo arbitrio* adversus *Erasmum*, ubi circa initium ait, *quidquid fit à nobis sive boni, sive mali, merâ necessitate fieri.* Quod docuerat *Lutherus*,

therus, subinde probavit Calvinus tum in *Antidoto Concilii Tridentini ad Can. 5. Sess. 6.*, tum in *L. 2. Instit.* ubi liberum arbitrium nunc *simulacrum* vocat; nunc solam coactionem voluntati contrariam esse adfirmat, non verò necessitatem, hominesque non modò peccare necessariò, sed etiam *motum gratia necessario sequi*, ita ut *liberâ cujusque electione non aut recipiatur, aut respuatur.* Cumque Pighius in *Tract. Theolog.* liberum sic interpretatus esset, quod *sui juris est, aut sui ipsius habet potestatem, nempe ita facienda, quidquid facit, ut non necessariò faciat, sed possit non facere*; Calvinus *L. 2. c. 5. §. 11.* ita loquitur: *Si coactioni opponitur libertas; liberum esse arbitrium, si hoc sensu vocetur, quia non cogatur, aut violentè trahatur externo motu, sed sponte agatur suâ.* Et paullo post liberum arbitrium idem definit esse, quod *spontaneum*; quod uti consistere cum *necessario* potest, ita *coactio* repugnat. Uterque Hæresiarcha, quisque suos, habuit sectatores. In eundem censum venire meruit *Jansenius Iprensis L. 4. de gratia Christi* docens, per *Adami* lapsum amissam esse indifferentem voluntatis humanæ potestatem, qua se flectere utramlibet in partem possit, esseque in homine perpetuam quamdam luctam duarum delectationum, quæ quidem nec deliberatæ sint, nec in hominis potestate positæ, alterius *terrenæ, caelestis* alterius, quarum hæc ad bonum, illa ad malum trahat. Harum quæcumque gradibus superior fuerit, ab ea animum secum contentientem, & primum trahi, nullâ ei relicta aut obfistendi, aut delectationem hanc abjiciendi facultate voluntatem tamen manere liberam

beram

beram, eoquod voluntariè, sponte, ac citra coactionem consentiat, nam *nullam necessitatem actibus liberis formidandam esse, sed solam vim, coactionem, ac necessitatem violentiæ*, ait L. 8. de grat. Chr. c. 19. Thomas Hobbefius uti materialissimum, ita & necessitatem libertatis eversivam professus est in opusculo de *necessitate, & libertate*. Non minùs atrox libertati bellum indixit *Antonius Collins* in opere: *Recherches Philosophiques sur la liberté de l'homme*. Denique inter ceteros libertatis impugnatores referri merentur *Foannes Lokius* in Opere de *Intellectu humano*, & *Leibnitius* propter suum *systema Harmoniæ præstabilitæ*.

69. Libertas generatim est immunitas à servitute & subjectione. Tot igitur modis intelligi libertas potest, quot modis accipitur servitus, cui opponitur. Proinde alia est *libertas à peccato*, quæ dicitur *libertas gratiæ*: nam *fuiſtis servi peccati . . . liberati autem à peccato, servi facti estis justitiæ*. Ad Rom. 6. v. 17. & 18. Alia *libertas est à miseria*, cui quis obnoxius est, & vocatur *libertas gloriæ*, quæ in cælo duntaxat erit perfecta. Rurſus alia est *libertas à lege*, cujus vinculo quis constringitur, atque hæc solius Dei propria est, cum creaturæ rationales omnes legum vinculis constrictæ teneantur. Quarta est *libertas à vi & coactione*, sive, ut loquuntur *Jansenistæ*, *à necessitate cogente*, & est potentia, quæ positis omnibus ad agendum requisitis necessariò quidem agit, sed tamen sponte absque vi à principio extrinseco illata, & cogente ad operandum; uti fit in omnibus actibus voluntatis quantumvis necessariis; quoad hos enim voluntatem cogi non posse; ex dictis luculentè

lentè

lentè patet. Quinta denique libertas est à *simplici necessitate*: atque hanc Orthodoxi communissimè definiunt, quòd sit potentia, quæ positis omnibus ad agendum requisitis agere potest, & non agere; unde etiam *libertas arbitrii*, vel *indifferentiæ* nuncupatur, cùm sit ad opposita. Hæc iterum duplex statuitur, *exercitii* vel *contradictionis*, quæ est potentia ad actum, & ejus omissionem, veluti ad amorem, & omissionem illius, & *specificationis*, quæ est ad actus specie diversos, veluti ad amorem & odium; vel etiam ad actus disparatos, veluti ad scriptionem & lectionem; prior illa dicitur *libertas contrarietatis*; hæc *ad disparata*. *Essentia libertatis à simplici necessitate* in eo præcisè sita est, quòd sit facultas, quæ positis omnibus ad agendum prærequisitis potest agere, & non agere; ita quidem, ut in sensu composito omnium ad agendum prærequisitorum detur potentia agendi, & non agendi, sive, ut Scholæ loquuntur, *simultas potentia* ad opposita, quamvis dari nequeat *potentia simultatis*, cùm actio & non actio, utpote duo contradictoria, simul & in eodem instanti conjungi nequeant. Manifesta hæc sunt ex *Can. 4. Sess. 6. TRIDENT.* ubi: *Siquis dixerit, liberum hominis arbitrium à Deo motum & excitatum nihil cooperari assentiendo Deo excitanti atque vocanti, quo ad obtinendam justificationis gratiam se disponat, ac præparet; neque posse dissentire, si velit, sed veluti inanime quoddam nihil omnino agere, mereque passivè se habere, anathema sit.* Igitur homo in sensu composito gratiæ, potest eidem & consentire, & dissentire, nam sicut homo non dicitur consentire gratiæ nisi

habi-

habitæ; ita nec propriè dissentit gratiæ nisi habitæ. Id quod ipsa Synodus satis declaravit c. 5. *Seff.* cit. cùm dixit, homines nullis eorum existentibus meritis vocari, ut, qui per peccata à Deo averfi erant, per ejus excitantem, atque adjuvantem gratiam ad convertendum se ad suam ipsorum justificationem, eisdem gratiæ liberè assentiendo & cooperando, disponantur; ita ut tangente Deo cor hominis per Spiritus S. illuminationem; neque homo ipse nihil omnino agat inspirationem illam recipiens, quippe qui illam & abjicere potest; neque tamen sine gratia Dei movere se ad justitiam coram illo liberâ suâ voluntate possit. Præterea hominem in sensu diviso dissentire posse aut gratiæ intrinsecè necessitati, aut delectationi victrici, neque Lutherus & Calvinus negarunt, neque Jansenius: quorum tamen doctrinam ceu libertati infensam Ecclesia damnavit. Et numquid causa necessaria in sensu diviso prærequisitorum agit? ignis non applicatus num lignum consumit? quod igitur illam inter & causam liberam discrimen statues?

a) Confundi non debent voluntas humana, & liberum hominis arbitrium; nam ea etiam volumus, quæ ex simplici necessitate antecedente volumus; proinde voluntas latius patet, quàm liberum arbitrium: neque etiam hoc præcisè dici potest æquilibrium voluntatis, quia hæc sæpe libera est, tametsi in unam partem magis, quàm in alteram propendat, teste experientiâ.

ß) Libertas propriè talis cùm sit potentia proximè expedita ad utrumque oppositorum, importat indifferentiam: quod enim potest agere, & non agere, est indifferens ad utrumque. Triplex autem indifferentia distingui solet, objectiva, estque judicium indifferens, proponens objectum cum aliqua ratione mali, vel non cum omni ratione boni.

Judi-

Judicium hoc quamvis in agente prærequiratur, ut libertatem exerceat; non tamen sufficit, quia posito hoc iudicio indifferente de objecto in intellectu humano, Deus necessitate voluntatem potest ad illius objecti amorem, quo facto objectum necessariò amabit voluntas, licet in intellectu iudicium indifferens extet. Unde etiam *Calvinus* alique *HH.* tamquam libertatis hostes ab Ecclesia damnati sunt, tamen iudicium huiusmodi indifferens non negarent. Alia est indifferentia *passiva*, in eo sita, quòd voluntas subiecti instar actionem ceu formam recipere queat. Et neque istam *Lutherus* & *Calvinus* inficiati sunt. Igitur indifferentia *activa* libertatem constituit, quæ est ipsa potentia agendi, & non agendi.

2) *Fanseniani* ubi *liberum* id esse dicunt, quod sui Juris & potestatis est; illud verò in nostra esse potestate, quod, cum volumus, facimus; re ipsa liberum arbitrium & voluntatem pro uno eodemque accipiunt: cum enim voluntas quoad actus suos elicitos vim & violentiam pati nequeat, nullâ ratione cogi potest, ut velit; igitur volitionem in sua potestate habet; proinde hæc illi libera est, quia coacta non est. Ita illi Quam quidem *liberi* notionem à *Luthero* & *Calvino* mutuati sunt. Id ipsum ante *Fansenium* docuerat *Bajus*, ut liquet ex hac eius propositione 3^{ia}, damnata à *PIO V.* & *GREGORIO XIII.* *Quod voluntariè fit, etsi necessariò fiat, libere tamen fit.* Cui consona est hæc *6ta* pariter damnata: *Sola violentia repugnat libertati hominis naturali.*

Libertas spectari potest vel *in actu 1mo remoto*, 70. estque ipsa voluntas ex se apta ad determinandum Præ- sese ad opposita; vel *in actu 2do*, & est ipse actus requi- ita libere elicitus, ut positus omnibus ad agendum sita ad liber- prærequisitis omitti potuisset; vel *in actu 1mo proximo*, quatenus dicitur potentia proximè expedita tem. ad opposita vel contradictionis, vel contrarietatis. Hæc potentia ut habeatur, ex dictis requiritur 1°. potentia non solum passiva actum aliquem recipiendi, sed etiam activa, sive potestas illum ipsum

ipsum actum ponendi, & non ponendi. 2°. Cognitio indifferens, *h. e.* proponens motiva tum alligantia, tum retrahentia: sicut enim nihil volitum, nisi præcognitum; ita nec libere volitum, ubi voluntas per ipsam cognitionem ad unum determinatur. 3°. Concurfus Dei physicè indifferens ad utrumque, aut si de actione salutari sermo sit, gratia divina supernaturalis excitans, & præveniens, prout dictum in *Tract. de Gratia*. 4°. Negatio omnis impedimenti, quod per ipsum actum secundum auferri nequit: quò pertinent omnia, quæ voluntatem antecedenter, & inimpedibiliter ad unum determinant. Nam sicut libertati spontaneitatis contraria est vis & coactio; ita libertati indifferentiæ opponitur necessitas antecedens.

2) *Electio* ita necessaria est libertati, ut S THOMAS I. p. q. 62. a. 8. ad 3. libertatem definiverit, quòd sit *vis electiva mediocum servato ordine suis*. Nempe ex eo quis intelligitur esse liberi arbitrii, quòd ad unum se determinare queat, altero recusato, quòd est eligere. Sicut autem nulla est libera actio voluntatis sine electione; ita nulla est electio sine consultatione ac deliberatione, Unde ipse Philosophus 3. *Ethic. c. 5. προαιρετικὴν* sive electionem dixit eorum, quæ in nostra potestate sita sunt, ex deliberatione constantem appetitionem. Consilium autem sive consultatio ac deliberatio non est, ubi plurium libera non est optio, sed ad unum necessariò adfixa est, & constricta voluntas, quamvis id ipsum sponte persequatur, immo ardentè expetat, & avidè complectatur.

3) *Necessitas* in genere est determinatio ad unum: potest autem voluntas determinari ad unum vel à natura sua, & ideo *necessitas naturæ* dicitur; veluti cum voluntas non potest non appetere bonum in genere; vel ex aliquo adveniente, uti contingit in Beatis, quòd visio Dei intuitiva ad eius amorem rapit. Hæc vel *antecedens* est, quæ liberum omniæ voluntatis imperium antecedit, ideoque indifferen-

tiam

nam actus primi proximi impedit, aut destruit, vel consequens, quæ liberam voluntatis determinationem consequitur, ac proinde libertati non obest.

Q U A E S T I O I.

Utrum Homo in Statu naturæ lapsæ habeat veram libertatem indifferentiæ ad bonum & malum?

U^{sus} liberi arbitrii humani consistit in his tribus: ut possis agere, & non agere, agere bene vel malè; ex duobus alterum præ altero eligere. Hunc libertatis usum fuisse penes hominem in statu innocentiae, Lutherani & Calvinistæ haud dissentunt ob clarum textum *Eccli 15. Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui. Adjecit mandata & præcepta sua: si volueris mandata servare, conservabunt te. Apposuit tibi aquam & ignem: ad quod volueris, porrige manum tuam. Ante hominem vita & mors, bonum & malum; quod placuerit ei, dabitur illi.* In statu autem naturæ lapsæ liberum hominis arbitrium penitus extinctum esse, Lutherus & Calvinus contendunt. *Vid. num. 68.* Et quidem Calvinus L. 3. *Inst. c. 23. §. 8.* duo hæc principia ponit; alterum, nihil fieri Deo permittente, sed quæcumque fiunt, Deo volente evenire; alterum, voluntatem Dei esse rerum necessitatem; proinde necessariò fieri omnia, libere nihil ab homine. *Bajus & Jansenius* cujusvis humanæ actionis necessitatem ex delectationis cœlestis, aut terrenæ quoad gradus superioritate derivant.

72. Duplicis generis actiones sunt, de quibus, utrum liberæ sint? disputari potest. Aliæ *morales*, sive *politice*, quæ ex propriis naturæ viribus pendent, veluti comedere, ambulare, negotiari, operam navare literis, &c. Atque in hujusmodi actionibus nos liberi arbitrii habere usum, testis est propria cujusvis experientia, neque *Lutherus*, *Melanchthon*, aliique nostræ ætatis Hæretici inficiantur. Aliæ *supernaturales* sunt, quæ à viribus gratiæ dependent. Ubi Catholici hæc tria distinguunt: 1°. Nos nihil boni operis, quod ad vitam æternam conducatur, absque præveniente & adjuvante Dei gratia operari posse, juxta illud *Joann. 15. v. 5. Ego sum vitis, vos palmites; qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum: quia sine me nihil potestis facere.* Et 2. ad *Cor. 3. v. 5. Non quod sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est.* 2°. Neque in nostra potestate esse, ut habeamus gratiam Dei prævenientem, qua excitemur ad bene operandum, quia *non volentis, neque currentis; sed miserentis est Dei.* Ad *Rom. 9. v. 16.* 3°. Esse tamen in nostra potestate, ut divinæ, qua instructi sumus, gratiæ cooperemur, dicente Apostolo: *Gratiâ autem Dei sum id, quod sum, & gratia ejus in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboravi; non ego autem, sed gratia Dei mecum.* I. ad *Cor. 15. v. 10.*

73. *Datur vera libertas in* Homo in statu naturæ lapsæ habet veram libertatem indifferentiæ. Est de Fide. Nam 1° manifesti sunt S. Scripturæ textus. Sic *Deut. 30. c. v. 19. Testes invoco hodie calum & terram, quod propo-*

proposuerim vobis vitam & mortem, benedictio-
nem & maledictionem. Elige ergo vitam, ut ne la-
vivas. Et Jos. 24. v. 15. Sin autem malum vo-
bis videtur, ut Domino seruiatis; optio vobis da-
tur. Eligite, hodie quod placet, cui servire po-
tissimum debeatis. Iterum 2. Reg. 24. c. v. 12.
Trium tibi datur optio, elige unum, quod volue-
ris ex his, ut faciam tibi. Et Eccli. 31. c. v.
10. Quis est probatus in illo? qui potuit trans-
gredi, & non est transgressus, & facere mala,
& non fecit. Rursus Matth. 19. v. 17. Si vis
ad vitam ingredi, serva mandata. Et c. 23.
Quoties volui congregare filios tuos, sicut galli-
na congregat pullos suos sub alas, & noluisti.
Et Apoc. 3. Ecce sto ad ostium, & pulso; si quis
aperuerit mihi januam, intrabo ad illum. Igi-
tur homo post Adæ peccatum habet facultatem agen-
di, & non agendi; habet electionem vitæ & mor-
tis; potest transgredi præcepta, & servare; potest
Deo vocanti obedire, & resistere; ergo liberum
arbitrium per peccatum primi parentis extinctum
non est. Præteriri hoc loco non debet illud Gen.
4. v. 7. Nonne si bene egeris, recipies: sin autem
malè, statim in foribus peccatum aderit? sed sub
te erit appetitus ejus, & tu dominaberis illius;
ubi Deus promittit præmium Caino, si bene ege-
rit; minatur pœnam, si male; proinde erat in po-
testate Caini æque bene agere cum gratia Dei, ac
malè agere, alioquin ridicula fuisset illa conditio;
sicut ridiculum foret dicere, Si solem stiteris, re-
cipies, sin, occideris. Immo quo major pœna
intentatur sub conditione impossibili; eò major est
crudelitas & stultitia, quæ in Deum cadere non

possunt. Habet præterea sacer sextus: *Sub te erit appetitus ejus* (peccati, cujus immediatè facta mentio fuerat) *& tu dominaberis illius*; igitur hic appetitus non necessitat: & datur in statu naturæ lapsæ facultas dominandi appetitui, & resistendi tentationibus. Idcirco Versio ARABICA: *In electione tua appetitus ejus.* Et TARGUM Hierosolym. "In manum tuam tradidi potestatem concupiscentiæ tuæ, & tu dominare ei, sive ad bonum, sive ad malum." 2°. Hanc veritatem adversus HH. definiuit Synodus TRIDENTINA Sess. 6. can. 5. *Siquis liberum hominis arbitrium post Adæ peccatum amissum & extinctum esse dixerit, aut rem esse de solo titulo, immo titulum sine re, figmentum denique à Satana invecum in Ecclesiam; anathema sit.* Et Ecclesia nullâ non ætate eos habuit Hæreticos, qui libertatem indifferentiæ temere & pertinaciter negarunt. 3°. Confirmatur testimoniis PP. S. JUSTINUS Martyr. *Apol. 2. Sed enim, inquit, quia liberi arbitrii & Angelorum & hominum genus ab initio creavit Deus, justo judicio pro peccatis suis supplicium in igne sempiterno reportabunt.* Illa quippe ortæ cujusque rei natura est, ut virtutis & vitii sit capax, neque quidquam eorum, quæ creata sunt, laude dignum esset, nisi vim ac potestatem altero versus se convertendi obtineret. Et *Apol. 1. Si . . . fato omnia fiant, nihil etiam planè in nostra fuerit potestate situm.* Si enim fatale sit, hunc quidem esse bonum, illum verò malum: neque ille fuerit probandus, neque hic reprehendendus; ac nisi arbitrio libero, & ad turpia fugienda, & ad honesta diligenda, facultatem habeat mortalium ge-

uus, non fuerit in causa, sive culpa qualiumcum-
que demum factorum. S. IRENAEUS L. 4. advers.
Heres. c. 72. Si igitur, inquit, non in nobis es-
set facere hac, aut non facere; quam causam ha-
bebat Apostolus, & multò priùs ipse Dominus,
consilium dare, quadam quidem facere, à quibus-
dam verò abstinere? sed quoniam liberæ sententiæ
ab initio est homo, & liberæ sententiæ est Deus,
cujus ad similitudinem factus est, semper consi-
lium datur ei, contineri bonum, quod perficitur
ex ea, quæ est ad Deum, obedientia. S. CLE-
MENS Alexandrin. L. 1. Strom. ait: Quoniam libe-
ra electio & appetitio peccata primùm in-
choat, jure infliguntur supplicia. ORIGENES
L. 6 in ep. ad Rom. sic loquitur: Hoc est ergo,
quod hoc in loco Apostolus docet: quia unusquis-
que in manu sua habet, & in arbitrii potestate,
ut aut peccati servus sit, aut justitiæ. Ad quam-
cunque enim potestatem inclinaverit obedientia,
& cuicumque patere voluerit, hæc sibi eum vendi-
cat servum. In quo, ut dixi, absque ulla cur-
statione in nobis esse ostendit arbitrii libertatem.
In nobis namque est exhibere obedientiam vel justiti-
æ, vel peccato. S. CYPRIANUS ep. 55. ad Cor-
nelium P. de Christo à quibusdam Discipulorum
suorum deserto sic scribit: Et tamen ille non in-
crepuit recedentes, aut graviter comminatus est;
sed magis conversus ad Apostolos suos dixit: Num-
quid & vos vultis ire? servans scilicet legem,
qua homo libertati suæ relictus, & in arbitrio
proprio constitutus, sibimet ipse vel mortem appe-
tit, vel salutem. S. ATHANASIUS in Orat. contr.
Gent. de anima ita differit: Movetur igitur, sed

jam non secundum veritatem, neque Deum spectat, sed res nihili; easque veras ac solidas arbitrata essentias, vires suas occupat, iisque ad eas, quas commenta est, voluptates abutitur, ideo, quod libera sit, & sui arbitrii. Potest enim ut ad bona se inclinare, ita bona quoque aversari. Quæ cum liberum sui jus arbitriumque intuetur, & sentit se in utramque partem corporeis membris uti posse, tum ad ea, quæ sunt, tum ad ea, quæ non sunt. Ea autem quæ sunt, appello bona; quæ non sunt, mala. Eadem fuit constans reliquorum PP. & DD. sententia. 4°. Rationes sunt sequentes I. Si homo lapsus non haberet libertatem arbitrii, & indifferentiæ, inutilia & superflua forent consilia, adhortationes, præcepta, comminationes, præmia & pœnæ: vel enim homo esset necessario determinatus ad facienda ea, quæ consuluntur aut præcipiuntur; & non posset non facere, absentibus etiam consiliis & præceptis; vel necessario determinatus foret ad ea non facienda: & frustra prohiberetur ab eo, à quo abstinere non posset. II. Quisque experitur se pro arbitrio suo animum suum ad cujuscunque rei cognitiæ considerationem convertere, excitare in se cujusque rei actualem appetitionem; imperare in corpore quoscunque motus, ad quos dominium animi in corpus se extendit. Atque id quidem facere potest nullo alio inductus motivo, quam ut propriæ libertatis capiat experimentum, ac proinde ex motivo, quod sibi mens fingit, & nullo modo naturali & antecedenti. Quodsi verò ex intima tua conscientia certus sis de existentia tua; cur ex eadem de libero tuo arbitrio certitudinem non capias?

capias? III. Sensus, sive qui præcedunt, sive qui actiones humanas subsequuntur, evincunt nos esse liberos, Nam 1°. huic facultati inter omnes alias id peculiare est, quòd illam me habere sciam ante experimentum, & conscius hujus facultatis possum in antecessum prædicere, quid facturus sim, non tantum proximo momento, sed die vel anno proximo, & totius vitæ rationem instituire. Quinimo etiam causas occasionales futurarum mearum actionum planè arbitrarias statuere penes me est. (Neque id in politicis modò, sed etiam in negotio salutis locum habet) Qui sensus, quæ præscientia propria, & arbitraria prædefinitio eum necessitate nullâ ratione congruunt. Præterea huic facultati proprium est, ut ea, quæ ab ipsa imperantur, sive cogitationes sint, sive propensiones, sive actiones externæ, pro suis habeat, illaque sibi imputet, laudique vertat, aut vitio, cum similes sensus non habemus circa ea, quæ nobis prorsus involuntaria sunt; aut igitur natura nostra in hac parte vana est, dum ea nobis imputat, quorum causæ non sumus; aut revera sumus causæ & effectores illarum actionum. Prius illud ab omni sana Philosophia abhorret, & Pyrrhonistarum præcepta sapit. IV. Experimur nos posse iudiciis nostris, appetitibus, & omnibus motivis naturalibus vi solâ electionis, & arbitrato nostro resistere, nec ulla sequi motiva nisi arbitraria, & quæ ipsi finximus: quoties infirmus contra appetitus & propensiones naturales sumit potus medicos, & acerbis sectiones patitur, nec rarò tantâ alacritate, ut ipse dolor gratus quodammodo evadat, qui sepositâ electione fuisset molestissimus? igitur

certissimè constat, cum appetitibus & propensionibus naturalibus stare electionem sive arbitrium. V Si nulla est in homine lapsa libertas indifferentiæ; jam nullum erit discrimen inter malum naturale & morale, nullus erit locus virtuti, laus nulla, nec meritum, nec præmium virtutum; quæ omnia perquam absurda sunt in auribus non Catholicorum modò, sed vel ipsorum etiam Gentilium, qui Heroes suos, virosque de Republica bene meritos in Deorum numerum referre solebant, ut grati animi adfectus testarentur.

Respondetur ad objecta.

Obj. I. Plures sunt Sacræ Scripturæ textus, quæ haud obscurè significant libertatem indifferentiæ post Adæ peccatum amissam esse. Sic. *Jerem. 10.* dicitur: *Non est in homine via ejus, nec viri est, ut dirigat gressus suos.* Sic *Isa. 41.* Bene aut malè, si potestis, facite. *Ad Rom. 7.* Non enim quod volo bonum, hoc ago; sed quod odi malum, illud facio. *Et. c. 9.* Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei. *1. ad Cor. 12.* Deus est, qui operatur omnia in omnibus. *2. ad Cor. 3.* Non sumus sufficientes aliquid cogitare à nobis quasi ex nobis. *2. ad Tim. 2.* de impiis dicit Apostolus, ut respiciant à diaboli laqueis, à quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem. Iterum *ad Rom 7.* Video aliam legem in membris meis captivantem me in lege peccati. *S. JOANNES c. 8.* Omnis, inquit, qui facit peccatum, est servus peccati. *Et ep. 1. c. 3. v. 9.* Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semper ipse in eo manet; & non potest peccare, quoniam

niam ex Deo natus est. CHRISTUS ipse Matth. 7. Non potest, inquit, arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus facere. Ergo. Resp. Ad 1mum Sermo hic est vel de futuris eventibus, vel de Nabuchodonosore, cujus via hic dicitur non esse in potestate Judæorum, ut illum effugiant, consequenter videlicet ad prævisam impœnitentiam, & pœnas à Deo constitutas. Videatur contextus. Ad 2dum. Propheta hic Gentium idola alloquitur, nam totus versus 23. sic habet: *Annunciate, quæ ventura sunt in futurum, & sciemus, quia Dii estis vos, bene quoque, aut male, si potestis, facite: & loquamur, & videamus simul.* Ad 3tium. Apostolus hic loquitur de motibus concupiscentiæ inordinatis, quos invitus patiebatur, aitque se facere, h. e. se inclinari ad malum, quod odisset. Hinc v. 22. dicit: *Condeletor enim legi Dei secundum interiorem hominem; & v. 23. rursus queritur: Video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis:* ubi concupiscentiam vocat peccatum metonymicè; tum quia effectus peccati originalis est; tum quia ad peccatum inclinatur, & hominem veluti captivat motione, non consensione, ut ait S. AUGUSTINUS; & colligitur ex v. 25. *Igitur ego ipse mente servio legi Dei: carne autem legi peccati.* Mens itaque Apostoli erat libera, caro autem captiva sub lege peccati, sc. concupiscentiæ, quantum ad motus indeliberatos; à quibus ut liberaretur, aliàs ter Dominum rogavit. Ad 4tum. Contextus ita habet: *Divisiones gratiarum sunt, idem autem Spiritus: & divisiones mi-*

*nistrationum sunt, idem autem Dominus; & divisiones operationum sunt, idem verò Deus, qui operatur omnia in omnibus, h. e. qui diversa gratiarum dona hominibus largitur, quibus liberè cooperari homines possant. Ad 5tum. Omnis sufficientia nostra ex Deo est, quatenus absque gratiæ supernaturalis adjutorio nihil, quod ad vitam æternam conducatur, operari, immo nec cogitare valemus. Ad 6tum. Captivus tenetur omnis peccator, & servus est, sed eâ servitute, quæ opponitur libertati à peccato, non verò libertati à necessitate, cui sola determinatio ad unum, eaque antecedens & inimpedibilis opposita est. Quoties Deus in Sacris Literis hortatur peccatores, ut resipiscant? quoties comminatur supplicia perseverantibus in peccato & iniquitate suâ? igitur libertatem habent. Meritò proinde statuit Synodus TRIDENTINA Sess. 6. can. 6 *Siquis dixerit, non esse in potestate hominis, vias suas malas facere, sed mala opera ita, ut bona, Deum operari, non permissivè solum, sed etiam propriè & per se, adeo ut sit proprium ejus opus non minùs proditio Judæ, quàm vocatio Pauli; anathema sit.* Ad 7mum. Nativitas ex Deo, de qua S. Evangelista *loc. cit.* loquitur, sita est in gratia sanctificante, per hanc enim filii Dei nominamur, & sumus, sc. adoptivi: fieri autem non potest, ut quis in sensu communi talis gratiæ peccet, alioquin Dei amicus simul, & inimicus foret. Hortatur nempe Apostolus Fideles ad dilectionem, & odium peccati, statuitque discrimen inter filios Dei, & filios diaboli, ac negat filios Dei esse, qui faciunt iniquitatem. Ad 8vum. Cùm Christus v. 15. & 16. dixisset: *Attendite vos à falsis**

fis

sis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces: à fructibus eorum cognoscetis eos. v. 18. subjunxit: Non potest arbor bona, &c. q. d. fieri non facile solet, immo nec moraliter potest, ut, qui malus est, bona opera diu & constanter faciat; igitur ex bonis aut malis operibus falsos Prophetas à veris licet discernere.

Obj. II. Ex v. 7. c. 4. Gen. nihil probatur pro libero hominis arbitrio, tum quòd nec in hebraico, nec in græco, nec in antiquis Ss. Patribus legatur: Sub te erit appetitus ejus, sed: ad te conversio ejus; tum quia sermo non est de dominio appetitus, aut peccati, sed Abelis, ut sensus sit: At te conversio ejus, sc. Abelis, & tu dominaberis Abeli. Volebat nempe Deus hic tollere causam invidiæ, Caino promittens, eum nihilominus mansurum primogenitum, licet specialis favor Abeli fuisset exhibitus. Resp. Esto, illud: sub te erit appetitus ejus; non habeatur in hebraico quoad verba; habetur tamen quoad sensum, ut patet ex immediatè antecedentibus, & consequentibus: Nam v. 6. Deus interrogat: quare iratus es? de re autem necessaria & inevitabili nemo prudenter interrogatur; dein v. 7. Nonne si bene egeris, recipies? sin autem malè, statim in foribus peccatum aderit: ubi certo certius exprimitur libertas Caini bene, vel malè faciendi; alioquin Deus conditionem istam frustra posuisset. Dein sequitur: Et tu dominaberis illius, h. e. iræ, aut invidiæ: nam de primo & secundò genito nulla prorsus hic mentio fit. Quiesce (inquit S. AUGUSTINUS L. 15. de civ. c. 7. ex Versione LXX.) ad te enim conversio ejus, & tu

tu dominaberis illius. Numquid fratris? absit, cujus igitur, nisi peccati? Et sanè relativa ejus, illius, referri debent ad id, de quo Deus antea fuerat locutus: nihil autem cum Caino locutus fuerat de Abele, sed de peccato tam quoad culpam, quàm quoad pœnam sumpto. Atque ita hunc locum exposuere Patres: S. HIERONYMUS in QQ. Hebr. Cainum alloquitur, dicens: Quia liberi arbitrii es, moneo, ut non tibi peccatum, sed tu peccato dominevis, S. PROSPER L. 2. de vocat. Gent. c. 13. Noli peccato regnum in te dare, sed tu potius in ipsum sume dominatum. S. AMBROSIVS L. 2. de Cain c. 7. In te, inquit, revertetur crimen, quod à te cœpit: non habes, in quo necessitatem magis, quàm mentem tuam arguas.

Inst. 1. Chatath peccatum apud Hebræos est gen. fem. ἷ autem ejus, & illius est gen. mascul. igitur hæc relativa non pertinent ad peccatum. Resp. Chatath esse generis masculini contra communem regulam, patet ex adjuncto participio masculino robhez cubans in foribus; & Lev. 4. v. 24. expresse habetur chathath hu peccatum ipse. Sed & PP. & Versiones docent, particulas istas ad peccatum referri debere. Vid. num. 73.

Inst. 2. Fuerit Cain liber in naturalibus, v. g. ut fratrem odio haberet, aut non haberet: num ideo sequitur, eundem in supernaturalibus liberum fuisse? Resp. Igitur datur libertas indifferentiæ in statu naturæ lapsæ, proin ista per Adæ peccatum amissa, vel extincta non est. Immo ex LXX. patet, cit. v. 7. sermonem esse de actione supernaturali oblationis.

Obj.

Obj. III. Concilium ARAUSICANUM Can. 13. ait: Arbitrium voluntatis, in primo homine infirmatum, nisi per gratiam Baptismi non potest reparari: quod amissum nisi à quo potuit dari, non potest reddi. Quocirca CAELESTINUS I. ait: Naturalem possibilitatem Adami amissam esse per peccatum. Ergo. Resp. Hic Canon habetur inter 25. Canones Concilii Arausici, non primi, quod anno 441. celebratum est; sed 2di celebrati anno 529, & quidem potissimum adversus Pelagii errores. Proinde sensus est, primi hominis peccato amissas esse vires supernaturales arbitrii humani, quæ reddi non possunt nisi ab illo, qui primitus dederat, sc. à Deo. Has autem vires supernaturales CAELESTINUS Papa naturales vocat, eoquod iustitia originalis per generationem posteris communicata fuisset, si Adam de ligno scientiæ boni & mali non comedisset.

Obj. IV. Operationes omnes naturæ humanæ ad has quatuor reduci possunt, sc. perceptiones, iudicia, propensiones, & actiones ex his sequentes: sed in his omnibus homo liber non est; nam objecta percipimus, prout nobis sese offerunt; prout ea percipimus, sic iudicamus; prout iudicamus, sic propendemus, & volumus; voluntatis verò propensionem actio necessariò sequitur; ergo. Resp. Falsa est major propositio, quia præter has datur in mente vis viva sese commovendi, cogitationes, propensiones & actiones imperandi. Falsa etiam est minor, nam falsum est, nos ea duntaxat objecta percipere, quæ sese offerunt, cum ipsi in nobis ideas excitemus, illasque variè pro arbitrio combinemus. Falsum præterea est, nos iudicare ex prima objectorum

ctorum specie; nam sapissime deliberamus de ob-
jectorum naturis & adfectionibus, & durante deli-
beratione varia & diversa judicia formamus.
Item falsum est nos velle prout judicamus, nam
quotidie volumus contra clarissima rationis judicia,
juxta illud: *Video meliora, proboque; deteriora
sequor.* Denique falsum est, actionem cum pro-
pensione voluntatis necessariò conjunctam esse, quia
contra propensionis vim ab actione sæpe abstinemus,
nec rarò ea agimus, a quibus natura penitus ab-
horret. Sequimur equidem semper ultimum judi-
cium practicum, sed illud nihil aliud est, quàm
ipsa arbitrii libera determinatio.

1) Sequitur ex his, dari in nobis arbitrii imperium in in-
tellectum, in eo positum, quòd hac facultate uti possit ho-
mo tamquam face ad res cernendas, eamque in quamlibet
partem convertere. 2) Pariter in nobis existere imperium
in appetitum, quatenus ex consideratione earum rerum,
quæ speciem boni aut mali habent, excitare possumus desi-
deria, vel averfationes. 3) Dari in nobis imperium vo-
luntatis in se ipsam, quatenus se movere potest ad hos,
vel illos actus eliciendos; & in membra corporis, quæ
movere potest ad has, vel illas actiones, quantum patian-
tur leges unionis animam inter & corpus, proindeque ho-
minem esse dominum suarum cogitationum, appetitio-
num, & actionum.

Obj. V. Causa satis potens ad producendum effe-
ctum nequit existere, quin producat effectus;
igitur homo, si causa suarum actionum sufficiens
est, semper & necessariò agit. *Resp. D. A.* Cau-
sa necessaria. C. Libera. N. A. Causa libera vim
habet multa efficiendi, & tamen vim illam potest
non exercere. Nempe causa libera est facultas
sive potentia agendi, & non agendi, etiam tunc,
ubi

ubi omnibus ad agendum prærequisitis instructa est; & solum causa necessaria est, quæ, ubi proximam ad agendum sufficientiam habet, necessariò agit.

QUAESTIO II.

Utrum in statu naturæ lapsæ ad merendum, & demerendum necessaria sit libertas indifferentiæ?

Ad merita hominis lapsi vel demerita sufficere 74.
 libertatem spontaneitatis, sive à coactione, putabat *Jansenius*, & liquet ex 3tia illius propositione damnata: *Ad merendum, & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione.* Redivivus nempe hic in *Jansenio* fuit uterque *Hæresiarcha, Lutherus, & Calvinus*, quorum iste L. 2. de *lib. arb.* dixerat: *Si coactioni opponitur libertas, liberum esse arbitrium, & fautor, & constanter adsevero, ac pro hæretico habeo, quisquis secus sentiat; ille verò constanter adfernit voluntarium ac liberum unius ejusdemque notionis esse.*

Ad merendum, & demerendum in statu naturæ lapsæ non sufficit libertas à coactione, sed requiritur libertas à simplici necessitate, sive absolutâ, sive relativâ. Nam ipsa S. Scriptura rationem meriti & demeriti passim repetit ex libertate indifferentiæ, veluti *Eccli. 31. Beatus vir, qui potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala, & non fecit; ideo stabilita sunt bona illius in Domino.* Accedit unanimis PP. consensus. 75.
 Ho. mo lapsus ut meretur, debet esse liber.

fus. *Nihil esset in illis laude dignum* (inquit S. JUSTINUS in *Apolog. ad Senat.*) *nisi facultatem haberent, qua se in utramque partem converterent.* S. HIERONYMUS L. 2. advers. *Jovinianum* ait: *Liberi arbitrii nos condidit Deus, nec ad virtutem, nec ad vitia necessitate trahimur; alioquin ubi necessitas est, nec damnatio, nec corona est.* Id ipsum conficitur ex damnatione proposit. 67. *Baji*, quæ est: *Homo peccat etiam damnabiliter in eo, quod necessario facit; & 3tæ Jansenii: Ad merendum, & demerendum, &c.* ut supra. Quæ quidem cum damnata sit ad mentem, & sensum *Jansenii* in ejus Libro expressum, ut declaravit CLEMENS XI. in Bulla: *Vineam Domini Sabaoth*; sequitur ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ requiri libertatem à necessitate non solum absoluta, sed etiam relativa, qua homo in systemate *Jansenii* jam in bonum, jam in malum necessario rapitur per alternativè superiorem delectationem, cœlestem aut terrenam. Nempe necessitas hujusmodi relativa non minùs, ac illa absoluta *Lutheri & Calvinii*, re ipsa tollit veram libertatem indifferentiæ in Sacris Literis adsertam, & in Synodo *Tridentina* roboratam, eoquod voluntas sic relativè determinata ad unum, æque parum habeat potentiam proximè expeditam ad oppositum; ac simpliciter & absolutè necessitata. Videantur dicta in *Tract. de grat. num. 358. & 415.* Confirmatur adsertum ratione: meritum est veluti pretium pro mercede, aut præmio; igitur in dominio nostro esse debet actio quævis meritoria: demeritum verò essentialiter est actus imputabilis ad culpam & pœnam, quo autem pacto nobis ita impu-

imputari queat actio, ad quam antecedenter necessitati sumus? communis certè hominum sensus fert, in laudem, aut vituperium verti posse nemini, qui, quod egit, non potuit non facere; aut qui omisit, quod facere nullâ ratione potuit. Quæ omnia complectitur S. THOMAS q. 6. de malo, his verbis: *Quidam posuerunt, quod voluntas hominis ex necessitate movetur ad aliquid eligendum, nec tamen ponebant, quod voluntas cogeretur . . .* Hac autem opinio est hæretica, tollit enim rationem meriti & demeriti in humanis actibus. Non enim videtur esse meritorium, vel demeritorium, quod aliquis sic ex necessitate agit, quod vitare non possit . . . Non solum contrariatur Fidei (hæc opinio) sed subvertit omnia principia Philosophiæ moralis. Si enim non sit liberum aliquid in nobis; sed ex necessitate movetur ad volendum, tollitur deliberatio, exhortatio, præceptum & punitio, & laus, & vituperium.

Obj. I. Ad merendum, vel demerendum sufficit vera, & essentialis libertas: hæc autem compatitur naturalem necessitatem. Resp. Synodus TRIDENTINA damnavit Lutherum, & Calvinum tamquam hæreticos, eoquod negarent veram libertatem: uterque autem Hæresiarcha non negavit libertatem spontaneitatis in homine lapsio; igitur nec ista est vera & essentialis libertas. Idem eruitur ex damnatione proposit. 3tæ & 6tæ Baji, quarum prior: *Quod voluntarie fit, etsi necessariò fiat; libere tamen fit;* posterior sic habet: *Sola violentia repugnat libertati hominis naturali.* Item ex damn. 3tia Jansenii. Sed & PP. procul dubio de vera & essentiali libertate disseruerunt,

quam in potestate agendi, & non agendi dixerunt sitam esse. Sed esto, sita sit essentialis libertas in motu spontaneo voluntatis, sive in immunitate à coactione; adhuc de Fide est, ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ requiri libertatem indifferentiæ, ut patet ex dictis.

Obj. II. S. THOMAS in 2. dist. 25. q. un. ait: *liberum arbitrium dicitur ex eo, quòd cogi non potest.* Et q. 10. de pœnit. a. 2. inquit: *quòd naturalis necessitas libertati voluntatis non repugnet, quia libertas violentiæ & coactioni opponitur.* Et in 3. dist. 18. a. 2. ad 5. sic habet: *Dicendum, quòd etiamsi liberum Christi arbitrium esset determinatum ad unum numero, sicut ad diligendum Deum, quod non facere non potest; tamen ex hoc amittit libertatem, aut rationem laudis sive meriti, quia in illud non coactè, sed sponte tendit, & ita est actûs sui dominus.* Ergo. Resp. Ad Ium. τò cogi idem hic videtur significare, quod necessitari, nam idem S. D. I. p. q. 83. a. 3. in ○. ait: *Quidquid repugnat electioni, repugnat libero arbitrio.* Et I. 2. q. 13. a. 2. Brutis, inquit, *animantibus electio non convenit, quia illarum appetitus sensitivus est determinatus ad unum particulare secundum ordinem naturæ.* Rursus I. p. q. 19. a. 1. ait: *Liberum arbitrium habemus respectu eorum, quæ non necessariò volumus, vel naturali instinctu.* Et a. 3. *Liberi arbitrii dicimur, quia possumus unum recipere alio recusato.* Ulteriùs L. 1. contr. Gent. c. 68. ita differit: *Dominium, quod habet voluntas supra suos actus, per quod in ejus potestate est velle, vel non velle, excludit determinationem virtutis*

ad

Ium

ad unum, & violentiam causæ exterioris agentis.
 Ad 2dum. Loqui videtur S. D. de libertate spontaneitatis, cui sola violentia opponitur. Ad 3tium. Tametsi Christus esset necessitatus ad amandum Deum secundum se, & hoc sensu ad unum numero; adhuc tamen erat liber ad amandum ex uno vel pluribus motivis, cum hac vel illa actûs intentione, hoc aut illo tempore, sicque rationem laudis & meriti non amisit. Atque hic videtur sensus fuisse Doctoris Angelici. Nec obest, quòd dicat: *quia in illud non coactè, sed sponte tendit;* videntur enim hæc verba idem sonare, ac *necessariò, & libere,* quia addit: *& ita est actûs sui dominus;* actuum autem necessariorum domini non sumus, ut ipse ait 1. p. q. 82. a. 1. *Sumus domini nostrorum actuum, secundum quod possumus hoc vel illud eligere.*

Obj. III. Inter cæteras rationes, cur ad merendum & demerendum necessaria sit libertas indifferentiæ, est quoque ista: quia alioquin actus meritorii, aut demeritorii non essent morales, cum actus spontanei, & necessarii, utpote invariabiles, à regulis morum dirigi nequeant; hæc autem ratio est nulla, quia (ut loquitur S. THOMAS in 2. dist. 40. q. 1. a. 1.) *actus sunt in genere moris ex hoc, quòd sunt voluntarii.* Et q. 6. a. 2. ad 3. *Laus, inquit, & vituperium consequuntur actum voluntarium secundum perfectam voluntarii rationem, qualis non invenitur in brutis.* Item in 3. dist. 12. q. 2. a. 1. ad 3. ait, quòd *impotentia coactionis, quæ opponitur voluntario, tollit rationem meriti, & demeriti; non impotentia, quæ est ex perfectione in bonitate vel malitia, quia hæc vo-*

luntarium non tollit, sed ponit voluntatem confirmatam in bono. Ergo. Resp. Ad 1mum & 2dum. S. D. loquitur de voluntario perfecto hominis viatoris, quod cum libertate indifferentiæ semper conjunctum est. Ad 3tium. Ex verbis postremis istud tantum conficitur, libertatem contrarietatis ad libertatis essentiam non pertinere, ut patet in Christo, de quo *cit. a.* quærit, utrum peccare potuerit?

Obj. IV. S. DAMASCENUS L. 3. de Fide c. 14. ait: *Arbitrii libertas nihil aliud est, quam voluntas.* S. ANSELMUS L. de Concordia q. 1. c. 2. docet: *Ex libertate fit, quod fit ex voluntate.* S. BERNARDUS de lib. arb. c. 1. *Ubi voluntas, ibi libertas; & hoc est, quod dici puto liberum arbitrium.* S. PROSPER L. contra Collatorem c. 19. liberum arbitrium definit, *quod fit rei sibi placitæ spontaneus appetitus.* Ergo. Resp. Ad 1mum. S. P. per voluntatem intelligit potestatem agendi, & non agendi, quia ibid. ex instituto probat, hominem suas actiones ita in potestate habere, ut illas pro arbitrio facere, & non facere possit. Ad 2dum. S. D. Similiter per voluntatem intelligit facultatem agendi & non agendi, aitque ibid. libertati oppositam esse solam coactionem, *h. e.* necessitatem antecedentem; necessitatem verò consequenter non esse propriè necessitatem, *quia illam facit ipsa voluntatis libertas.* Ad 3tium Doctor mellifluus L. de grat. & lib. arb. libertatis in utrumvis inclinandi potestatem ita describit: *Nunc igitur ex eo potius liberum arbitrium dicitur; quod siue in bono, siue in malo, æque liberam facit voluntatem, cum nec bonus quispiam, nec item malus*
dicit

dici debeat, aut esse valeat, nisi volens. Qua autem ratione se habeat voluntas, ut ad utrumque libere se moveat, ita exponit: Tali jam ratione non incongruè dicitur ad bonum se, & ad malum habere æqualiter, quòd utrobique videlicet par sit ei non quidem in electione facilitas, sed in voluntate libertas. Illa verò æqualitas quid est nisi indifferentia ad utrumque, siue libertas à simplici necessitate? Nemo proinde putet (ait ibid.) ideo dictum liberum, quod æquã inter bonum & malum potestate, aut facultate versetur: cùm cadere quidem per se potuerit, non autem resurgere nisi per Domini spiritum. Alioquin nec Deus, nec Angeli Sancti, cùm ita sint boni, ut non possint esse mali; nec prævaricatores item Angeli, cùm ita sint mali, ut jam non valeant esse boni; liberi arbitrii esse dicuntur. Sed & nos illud post resurrectionem amissuri sumus, quando utique inseparabiliter alii bonis, alii malis admixti fuerimus. Ubi S. D. verissimè ait, libertatis naturam & essentiam in eo positam non esse, ut æqualiter in malum bonumve impelli queat; hoc enim libero Dei arbitrio non convenit; quamvis liberum creaturæ arbitrium suoapte nutu postulet, ut in utrumlibet moveri possit, habitis sc. omnibus prærequisitis. Itaque per voluntatem loc. objecto facultatem ad utrumque intelligit, dicens ibid. Ex eo potius liberum arbitrium dicitur, quod siue in bono, siue in malo æque liberam facit voluntatem.

Obj. V. S. IRENAEUS L. 4. c. 71. ait, liberum hominem ab initio esse factum, habentem suam potestatem, sicut & suam animam, ad utendum sententiã Dei voluntariè, & non coactum à De.

Vis enim à Deo non fit. Igitur ea duntaxat vis libertati repugnat, qua fit aliquid nolentibus nobis. *Resp.* Vis & coactio à S. Patre pro ea necessitate fumitur, quæ voluntatem ineluctabiliter ad unum determinat, sive interna sit, qua quis sponte unum aliquid adsciscit, alterius detractâ potestate, uti in fatali necessitate contingere ajebant gentiles Philosophi; sive externa sit, & voluntatem alioqui liberam, invitam ramen & renitentem vi quadam majore compellat. Intelligit inquam S. P. vim ejusmodi, quæ indifferentem voluntatis libertatem impedit; ait enim: *Dedit ergo Deus bonum, quemadmodum & Apostolus testificatur in eadem epistola.* Et qui operantur quidem illud, gloriam & honorem percipient; quoniam operati sunt bonum, cum possunt non operari illud. Hi autem, qui illud non operantur, judicium justum recipient Dei; quoniam non sunt operati bonum, cum possint operari illud. Et propter hoc consilium quidem bonum dat omnibus. Posuit autem in homine potestatem electionis. Deus consilium dat homini; homo quod vult, eligit.

Obj. VI. Amor beatificus est moralis & honestus ac laudabilis, tametsi necessarius sit. *Resp.* Est laudabilis *objective*, inquantum est conformis naturæ rationali, & Beatum in genere morum reddit bonum, dignumque, cui laus idcirco tribuatur. Non tamen est laudabilis hoc sensu, quòd ad meritum imputari possit, quia, ut aliquid verè, ac propriè meritorium sit, ex definitione certa, & indubitata Ecclesiæ requiritur, ut libere & elective ponatur ab homine. Hinc adeò actus externus ab homine viatore positus, quia in se liber non est, sed

sed denominativè tantùm, nonnisi improprie meretur; aliquando tamen dicitur augere meritum, non ratione sui, sed inquantum est occasio, ut generosior sit actus internus voluntatis.

Inst. 1. Inter errores *Petri Abailardi* 13tius est, quòd sola voluntas à Deo aternaliter remuneratur sive ad bonum, sive ad malum; quodque propter opera nec peior, nec melior efficiatur homo, nisi fortè, dum operatur, ejus voluntas augetur. *Resp.* *Abailardum* intellexisse opera cum actu interno conjuncta, deducitur ex errore ejus 19no: *Neque opus, neque voluntas, neque concupiscentia, nec delectatio, quæ movet eam, peccatum est, nec debemus illam extinguere.* Cæterà actus externi in confessione exponi debent, quia alioquin Confessarius volitionem efficacem ab inefficaci discernere non posset. His ipsis censuræ infliguntur, eoquod actus interni efficaciam prodant.

Inst. 2. Actus externi prohibentur ut distincti ab actibus internis, ut liquet ex præceptis Decalogi. *Resp.* Prohibentur non ratione sui, sed ratione actus interni: cum enim sint objecta difformia rectæ rationi (quæ sc. in Decalogo prohibentur) sit, ut, qui ista sectatur, & amplectitur, re ipsa legem animo prævaricetur; ex quo ipso capite actus externi merito vetantur. Aliàs præcipiuntur, tum quia maxime serviunt ad rectam gubernationem, & disciplinam externam, atque etiam ad ædificationem aliorum; tum quia actus interni non modò adfectivè, sed etiam effectivè efficaces præcepti sunt. Cæterà actus externi satisfactionem proprie dictam non augent, hæc enim est obsequium offenso voluntariè exhibitum, cujusmodi non est actus exter-

nus. Quamvis augeant fatispassionem, quæ est pe-
pessio etiam invita pœnæ ob culpam. Laureola
martyrii equidem non datur nisi subeunti marty-
rium, quin tamen actus hic externus illam merea-
tur; neque enim Laureola respondet actuali mar-
tyrio tamquam merito, sed tamquam conditioni,
sine qua non obtinetur.

Obj. VII. Omnis actus imperatus à voluntate
est essentialiter liber: sed omnis actus voluntarius
est imperatus à voluntate. *Resp.* Ille actus dicitur
propriè imperatus à voluntate, qui ita subjacet im-
perio voluntatis, ut isto absente non fieret. Jam
verò actus necessarius ex necessitate antecedente,
tametsi voluntarius sit, ex tali imperio non proce-
dit; igitur nec propriè imperatus dici debet.

Q U A E S T I O III.

*Qua fuerit mens S. Augustini circa libertatem
in statu natura lapsæ?*

76. **T**ametsi clarissima sint S. Patris testimonia, qui-
bus liberum hominis lapsi arbitrium explicat,
ut cum L. 5. de civ. c. 10. *multa nos facere dicit,
quæ si nollemus, non utique faceremus. Quo pri-
mitus pertinet & ipsum velle: nam si volumus,
est; si nolumus, non est: non enim vellemus, si
nollemus.* Et L. I. *Retract. c. 15. voluntatem
esse liberam ad faciendum, & ad non faciendum
animi motum; hæc tamen, & hujusmodi alia ita
Fanseniani accipiunt, ut ambo illa, hoc vel illud,
agere & non agere, seorsim ac separatim, non
verò conjuncta, libero arbitrio & voluntati subji-
ciant.*

ciant. Quin eo temeritatis jam pridem provecti sunt, ut S. Augustini doctrinam esse suam vociferentur. Id ipsum ante *Fansenianos* fecere *Calvinus* aliique Hæretici. Et *Calvinus* quidem L. 2. *Inst.* c. 2. §. 4. sic *Augustino* inhæret uni, ut veteres omnes, uno hoc excepto, clamitet in hac re aut variare, aut vacillare, aut perplexè loqui, ut certi fere nihil ex illorum scriptis referre liceat. Et L. 3. contra *Pighium* de lib. arb. inquit: Hinc illa, quam uni *Augustino* præ aliis tribuo, veræ sanæque doctrinæ perspicua, certa, exactaque explicatio: hinc & ille consensus, quem illi nobiscum esse glorior.

S. AUGUSTINUS liberi arbitrii potestatem in natura vitio *Adami* corrupta constanter agnovit. 77.
 Patet 1°. ex controversia, quæ ipsum inter & *Pelagium* intercessit. Contendebat *Pelagius*, ut doceret S. D. in ep. 95. ad *Innocentium* Papam, non solum ad faciendâ, sed etiam ad perficiendâ mandata divina, per liberum arbitrium humanam sibi sufficere naturam. Cui errori ita occurrit S. Pater L. de spir. & lit. c. 3. Nos autem dicimus, humanam voluntatem sic divinitus adjuvari ad faciendam justitiam, ut præter quod creatus est homo cum libero arbitrio voluntatis, præterque doctrinam, qua ei præcipitur, quemadmodum vivere debeat, accipiat Spiritum Sanctum, quo fiat in animo ejus delectatio, dilectioque summi illius atque incommutabilis boni, quod Deus est. Et in ep. 95. Ad non peccandum, inquit, id est ad non malè faciendum, quamvis esse non dubitetur arbitrium voluntatis; tamen ejus potestas non sufficit, nisi adjuvetur infirmitas. De naturali itaque

que potentia, sive de libero arbitrio nullum *Pelagio* negotium fecit *S. AUGUSTINUS*, id unum ab eo postulans, ut damnaret, quod in scriptis suis adfirmaverat, sc. *possibilitatem naturæ ad vincenda peccata, & implenda mandata*; ut fateretur hominem sine gratia sine peccato esse non posse. Hinc cum *Pelagius* (ut refert *S. D. c. 62. L. de nat. & gr.*) *S. Hilarii* dictum attulisset, quo significat hominem esse posse mundo corde; respondet *S. AUGUSTINUS*: *Quid dixerit contra id, quod dicimus, vel quid istum adjuvet, verè nescio, nisi quia posse esse hominem mundo corde testatus est. Quod quis negat? sed gratiâ Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, non solâ arbitrii libertate.* Iterum *L. I. de grat. c. 7.* expendens illa *Pelagii* verba: *Deus gratiæ suæ auxilium subministrat, ut, quod per liberum homines facere jubentur arbitrium, faciliùs possint implere per gratiam;* duo tantùm in iis desiderat; alterum, ut ostendat, quam velit intelligi gratiam; ne sc. legem duntaxat adfirmet esse adjuvantem gratiam; deinde ut & facilius tollat. *Tolle facilius, & non solum plenus, verùm etiam sanus est sensus, si ita dicatur, ut, quod per liberum facere homines jubentur arbitrium, possint implere per gratiam.* Cum autem, facilius, additur, adimpletionem boni operis etiam sine *Dei gratia* posse fieri, tacitâ significatione suggeritur. Quòd autem *Pelagius* liberi arbitrii nomine intellexerit naturâ inditam homini facultatem, quæ ad utrumvis oppositum indifferens sit; patet ex verbis ipsius *Pelagii* apud *Augustin. L. de grat. c. 18.* *Habemus possibilitatem utriusque partis à Deo insitam, velut quamdam,*

dam, ut ita dicam, radicem fructiferam atque
 fœcundam - quæ ex voluntate hominis diversa gi-
 gnat, & pariat; & quæ possit ad proprii cultu-
 ris arbitrium, vel nitere flore virtutum, vel sen-
 tibus horrere vitiorum. Et Julianus apud eum-
 dem L. 2. Oper. imperf. c. 16. ait peccatum nihil
 esse aliud, quàm malam voluntatem, cui esset li-
 berum, ab eo, quòd prave appetiverat, abstinere.
 Cumque idem Julianus (ut habetur L. 1.
 contra Julian.) scripserit, voluntatis libertatem
 eo ipso constare, quòd illo ipso tempore, quo peccat,
 potestatem habet recedere à malo, & facere bonum;
 S. P. notionem istam adeo non carpit, ut potius
 in eandem consentiens, id unum reponat: Ex
 quo homo incipit uti voluntatis arbitrio, & pec-
 care, & non peccare potest (Ecce indifferentem
 sine ulla necessitate potentiam) sed alterum horum
 non facit nisi adjutus ab eo, qui dixit: Sine me
 nihil potestis facere; alterum verò propria volun-
 tas. Iterum S. D. L. 2. de nupt. c. 3. Juliano
 querenti de Augustini aliorumque Catholicorum im-
 portunitate quòd, si quis aut liberum in hominibus
 arbitrium aut Deum esse nascentium conditorem di-
 xerit, Cælestianus aut Pelagianus vocaretur; S. P.
 ita respondet: Non est ita, ut loqueris; quicumque ista
 dixisti: non est ita: falleris, vel fallere meditaris: non
 liberum negamus arbitrium. Et paullo post: Libe-
 rum, inquit, in hominibus esse arbitrium, &
 Deum esse nascentium conditorem, utriusque dici-
 mus. Non hinc estis Cælestiani, aut Pelagiani.
 Liberum autem quemquam esse ad agendum bonum
 sine adjutorio Dei, & non erui parvulos à pote-
 estate tenebrarum, & sic transferri in regnum
 Dei

Dei; hoc vos dicitis. Hinc estis Cælestiani & Pelagiani. Quid obtendis ad fallendum communis dogmatis tegmen, ut operias proprium crimen, unde vobis inditum est nomen? Quid evidentius, S. Doctorem non aliam liberi arbitrii naturam, & essentiam statuisse; quàm quæ à Pelagianis, & similibus Hæreticis adferebatur? hos autem de eadem rectè cum cæteris sensisse, nec ipsi Calvinistæ negant; quin Catholicos idcirco Pelagianos vocant, quòd quantum ad libertatis notionem, cum illis consentiant. Idem L. 2. de duab. animab. c. 11. postquam peccatum definivit, quòd sit voluntas retinendi, vel consequendi, quod justitia vetat, & unde liberum est abstinere; subjungit: Etiamne hi libri obscuri mihi scrutandi erant, unde discerem, neminem vituperatione, suppliciove dignum, qui id non faciat, quod facere non potest? nonne ista cantant & in montibus pastores, & in theatris poëtæ, & indocti in circulis, & docti in Bibliothecis? . . . & in orbe terrarum genus humanum? Tum c. 12. Peccati tenere quemquam, quia non fecit, quod facere non potuit, summæ iniquitatis est & insanix; quam ob rem illæ animæ, quidquid faciunt, id est, si libero ad faciendum, & non faciendum animi motu carent, . . . peccatum earum tenere non possumus. Præterea contra Felicem Manich. c. 4. ait: Habet unusquisque in voluntate aut eligere, quæ bona sunt, & esse arbor bona; aut eligere, quæ mala sunt, & esse arbor mala. Ex quibus omnibus ista colligimus, ex mente S. AUGUSTINI, dari in homine laico liberum arbitrium, quod sit immune non solum à coactione, sed etiam à simplici necessitate, tam arbi-

absoluta, quàm relativa, quia utraque tollit indifferen-
tiam voluntatis ad opposita; & liberum hujusmodi
arbitrium requiri ad merendum, & demerendum.

Respondetur ad objecta.

Obj. I. S. AUGUSTINUS L. 3. de lib. arb. c. 3.
ait: *Non enim posses aliud sentire esse in potesta-
te nostra, nisi quod, cum volumus, facimus. Qua-
propter nihil tam in nostra potestate, quàm ipsa
voluntas est. Ea enim prorsus nullo intervallo,
mox ut volumus, præsto est. Igitur quamvis ne-
cessariò aliquid volumus, adeo ut ejus contrarium
velle non possimus; liberè tamen volumus; & eo
ipso quòd volumus, in nostra potestate est velle.*
Resp. N. C. S. Doctorem per voluntatem intelli-
gere libertatem, quoties de libero arbitrio scripsit,
patet ex innumeris ejus locis. Sic L. I. de lib.
arb. c. 12 cum dixisset: *Malefacta justitiâ Dei
vindicare: non enim justè vindicarentur, nisi
fierent voluntate;* in L. Retract. sic exponit: *Vi-
des igitur jam, ut existimo, in voluntate nostra
esse constitutum, ut hoc vel fruamur, vel carea-
mus tanto, & tam vero bono. Quid enim tam
in voluntate, quàm ipsa voluntas sita est? & paul-
lo post, voluntate nos ait, laudabilem & beatam
vitam; voluntate turpem & miseram mereri, ac
elegere. Item L. I. cit c. 13. Ex quo conficitur,
ut, quisquis rectè honesteque vult vivere, si id sic
velle præ fugacibus rebus velit, assequatur tan-
tam rem tantâ facilitate; ut nihil aliud ei, quàm
ipsum velle, sit habere, quod voluit. Licet igitur
c. 3. cit. unam duntaxat oppositionis partem com-
memoret, idque in potestate esse dicat, quod, cum
volu-*

volumus, facimus; hanc tamen alteram: *non facimus, si nolimus*, subintelligit, & sæpe aliàs disertè exprimit, veluti cùm L. de *prædestin. Sanct.* ait, *credere, vel non credere esse in arbitrio voluntatis humanæ*; & L. contra *Felicem*, *peccare quemque, si velit; non peccare, si nolit*. Et, qui *legem servare non vult, in potestate ejus esse servare, si velit*. Generatim non dicimus in potestate nostra esse, quod necessariò facimus, quia potestas duo quædam invicem opposita includit, circa quæ libera est, & indifferens eligendi facultas. Sic enim ipse S. P. L. 3. de *lib. arb.* c. 18. *Quis peccat in eo; quod nullo modo caveri potest? peccatur autem; caveri igitur potest*. Et rursus L. de *nat. & grat.* c. 47. cùm *Pelagius* dixisset, *posse videre, sive possibilitatem videndi, potestatis nostræ non esse, sed in naturali necessitate consistere*; S. D. reponit: *Quomodo in potestate nostra non est videndi possibilitas, si in potestate nostra est non videndi necessitas? quia in potestate est cæcitas; qua id ipsum videre posse, nobis, si volumus, adimamus? ubi possibilitatem videndi defendit esse in nostra potestate, quia contrarium illius, non posse videre, in nostra est potestate; possemus enim nos excæcare*. Item L. de *spir. & lit.* ad *Marcellinum* dicit esse potestatem, *ubi voluntati adjacet facultas faciendi*. Unde hoc quisque in potestate habere dicitur, quod, *si vult, facit, si non vult, non facit*.

Inst. I. S. D. L. 2. de *duab. animab.* c. 10. peccatum dicit esse *animi motum, cogente nullo; ergo*. Resp. S. P. more aliorum PP. *τὸ cogi in sensu largiore accipit, pro quavis sc. necessitate, idque*

idque manifestum fit ex illis, quæ contra *Manichæos* disputavit: hi enim cùm dicerent malum ex naturæ malæ propensione oriri, eos redarguit hac ratione; quodsi necessariò (cujusmodi illud est, quod naturali inclinatione fit) homo peccatum facit, non peccat, quia, quod debet, facit. *Si enim hoc debet quisque, quod accepit, & sic homo factus est* (inquit L. 3. de lib. arb. c. 16.) *ut necessariò peccet, hoc debet, ut peccet. Cùm ergo peccat, quod debet, facit. Quod si scelus est dicere, neminem naturæ suæ cogit, ut peccet.* Quo in loco certum est, quòd S. P. τὸ cogit, in sensu largiore acceperit, natura enim neminem cogit, quia coactio est vis ab extrinseco principio illata.

Inst. 2. S. P. in Enchirid. ad Laurentium c. 30. ait: Libero arbitrio malè utens homo, & se perdidit, & ipsum. Sicut enim qui se occidit, utique vivendo se occidit; sed se occidendo non vivit, nec se ipsum potest resuscitare, cùm occiderit; ita cùm libero peccaretur arbitrio, victore peccato amissum est & liberum arbitrium. Et ep. 107. Liberum, inquit, arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus. Ergo. Resp. Idem L. 1. ad Bonifacium c. 2. Liberum, inquit, arbitrium usque adeo in peccatore non periit, ut per illud peccent maximè omnes, qui cum delectatione peccant; & amore peccati hoc eis placet, quod eis libet. Sub variis igitur notionibus S. P. liberum arbitrium exposuit; aliàs ejusdem nomine intelligit naturalem voluntatis facultatem, qua eligere utrumvis oppositorum queat, seque ad unum determinare absque omni necessitate. Aliàs significat statum quemdam illius facultatis solutum,
&

& expeditum ab impedimentis, quæ laudabilem illius & honestam functionem interpellant, & invitum plerumque hominem ad id, quod suave est, à decore rectoque abstrahunt. Quod cum fit, quædam servitus est & captivitas, qua aut sponte illigata detinetur hominis voluntas, uti in vitiis & pravis habitibus evenit; vel etiam renitens, & invita, ut cum homo gratiâ præventus, & excitatus ad saniora sese convertere parat. Itaque homo libero arbitrio malè utens & se perdidit, & ipsum, *h. e.* felicem illum libertatis statum amisit, in quo illa ab impedimentis omnibus soluta, sub gratiæ divinæ adjutorio facillimè bonum eligebat, cum post peccatum & voluntas in malum amplius propendeat, nec medicam in bono faciendo sentiat difficultatem. Hinc in *ep.* 89. *Pelagianos* liberum arbitrium à natura insitum immodicè jactantes hisce compescit: *Desinant ergo sic insanire, & ad hoc se intelligant habere, quantum possunt, liberum arbitrium, non ut superbâ voluntate respuant adjutorium; sed ut piâ voluntate invocent Dominum. Hac enim voluntas libera, tanto erit liberior, quanto sanior: tanto autem sanior, quanto divina misericordiæ gratiæque subjectior.* Et mox: *Quomodo enim libera est, cui dominatur iniquitas?* & in *ep.* 90. *Quia & ipsum, inquit, nostræ voluntatis arbitrium verè fit liberum, dum à carnalium concupiscentiarum dominatione liberatur.* Nempe homo peccando fit servus peccati: & primi parentis peccato factum est, ut à concupiscentiis nostris veluti captivi detineremur. *A quo enim quis devictus est (inquit S. D. c. 30. Enchir. sit.) huic & servus addictus est. Petri certè Apostoli*

foli est ista sententia. Quæ cum vera sit, qualis quæso potest servi addicti esse libertas, nisi quando eum peccare delectat? liberaliter enim servit, qui domini sui voluntatem libenter facit: ac per hoc ad peccandum liber est, qui peccati servus est. Unde ad justè faciendum liber non erit, nisi à peccato (per gratiam Dei) liberatus, esse justitiæ cæperit servus. Ipsa est vera libertas propter rectè facti licentiam. Sed ista libertas ad benefaciendum unde erit homini addicto, & vendito, nisi redimet ille, cujus illa vox est: Si vos Filius liberaverit, tunc verè liberi eritis? Similia scribit I. 14. de civ. c. 11. Arbitrium igitur voluntatis tum est verè liberum, cum vitis peccatisque non servit. Tale datum est à Deo, quod amissum proprio vitio, nisi à quo dari potuit, reddi non potest. Rursus L. 1. ad Bonifat. c. 2. ait: Quis nostrum dicat, quòd primi hominis peccato perierit liberum arbitrium de humano genere? libertas quidem periit per peccatum, sed illa, quæ in Paradiso fuit, habendi plenam cum immortalitate justitiam: propter quod natura humana diviniâ indiget gratiâ.

Inst. 3. S. P. Juliano opponenti peccati definitionem, quam in suis ipse libris dederat, quòd sit voluntas retinendæ, & admittendæ, quòd justitia vetat, & unde liberum est abstinere; respondet: istam definitionem peccati ejus esse, quòd peccatum tantummodo est, non quòd etiam pœna peccati, quia periit libertas non peccandi. Et paullo post; Multum erras, qui vel necessitatem nullam putas esse peccandi, vel eam non intelligis illius peccati esse pœnam, quòd nullâ necessitate commissum est.

Ergo. Similiter in L. de perfectione justit. contra Cælestium, cum Hæreticus iste sic interrogasset: *Per quid efficitur homo cum peccato, per naturæ necessitatem, an per arbitrii libertatem? Respondetur, inquit, per arbitrii libertatem factum, ut esset homo cum peccato: sed jam pœnalis vitiositas subsequuta, ex libertate fecit necessitatem.* Resp. In priore loco S. P. non essentiam, sed statum utriusque libertatis, sc. in statu naturæ innocentis & lapsæ distinguit, aitque homini innocenti liberum fuisse à peccato abstinere, in quantum & liberum arbitrium habuit, & gratiam, quæ illud maximè perficit, & roborat; atque etiam immunitatem à concupiscentia, quæ voluntatem quodam modo captivat. Cùm contra in statu naturæ lapsæ sublatum sit plenum perfectumque voluntatis æquilibrium tum per concupiscentiam, quæ nos ad malum inclinât, tum per amissionem gratiæ, sine qua nec bonum salutare operari possimus, nec à peccatis diu abstinere. Atque ita differuit S. D. adversus *Julianum*, ut necessitatem gratiæ, quam is cum suis *Pelagianis* negabat, ostenderet: Addit enim: *Adam quippe omnino quando peccavit, nihil in se habebat mali, quo nolens urgeretur ad operandum malum; & propter quod diceret: Non quod volo, facio bonum, sed quod nolo malum, hoc ago. Ac per hoc id egit, quod justitia vetat, & unde illi liberum fuerat abstinere.* Nunc ei qui dicit: *quod nolo malum, hoc ago, abstinere inde liberum non est.* In 2do textu non intelligit necessitatem simplicem & absolutam, qua voluntas hominis lapsi ad unum determinata sit; sed quamdam solum difficultatem, quam quisque

quisque experitur in faciendo bono, aut peccato fugiendo, h. e. necessitatem quamdam moralem, quam in L. contra *Fortunatum* Manich. comparat cum illa necessitate, quæ ex consuetudine fluit: cum ait: *Potest autem unusquisque nostrum mediocris consideratione invenire, verum esse, quod dico. Hodie namque in nostris actionibus, antequam consuetudine aliqua implicemur, liberum habemus arbitrium faciendi aliquid vel non faciendi. Cum autem istâ libertate fecerimus aliquid, & facti ipsius tenuerit animum perniciose dulcedo, & voluptas eadem ipsâ consuetudine sic implicatur, ut postea vincere non possit, quod sibi ipsa peccando fabricata est.* Hanc peccandi necessitatem ex consuetudine ortam S. THOMAS q. 6. de malo a. un. ad 24. cum sibi objecisset illud *Augustini* in Confessionibus: *Et dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas, ita explicat: Dicendum, quod consuetudo facit necessitatem, non simpliciter, sed in repentinis præcipue. Nam ex deliberatione quantumcunque consuetus, potest contra consuetudinem agere.*

Obj. II. S. P. in ep. 144. ad *Anastasium* ait: *Quod sine gratia Dei nullo modo voluntas implet mandata, quia nec libera dicenda est, quamdiu est vincentibus cupiditatibus subdita: à quo enim quis devictus est, huic & servus addictus est.* Et L. I. *Retract.* c. 15. *Qui cogenti cupiditati bona voluntate resistere non potest, & ideo facit contra præcepta justitiæ; jam hoc ita peccatum est, ut sit etiam pœna peccati.* Igitur negat esse in homine liberum arbitrium, antequam per gratiam liberetur; proinde libero exutus est arbitrio peccator,

tor; & necessitate peccat. *Resp.* Loquitur de Libertate à peccato, non autem de libertate à necessitate: & fatentur Orthodoxi omnes, sine gratia hominem non esse liberum à peccato, & voluntatem eatenus esse liberam, quatenus est liberata. Manet tamen sine gratia libertas à necessitate, quamvis ad bonum non sufficiat, nisi adjuvetur per gratiam. Dum vero ait, cogenti voluptati resisti interdum non posse; loquitur de potestate proxima, & ultimo completa, qualem non habet homo ad graviores vincendas tentationes sine gratia; nec cum gratia remotè sufficiente; nisi accesserit gratia proximè sufficiens. Quo sensu loquitur L. de grat. & lib. arb. c. 17. *Qui vult facere Dei mandatum, & non potest; jam quidem habet voluntatem bonam, sed adhuc parvam & invalidam: poterit autem; cum magnam habuerit, & robustam.* Et L. de perfect. just. c. 10. *Non aliam ob causam Scriptura commemorat, non esse gravia divina præcepta, nisi ut anima, quæ illa gravia sentit, intelligat se nondum accepisse vires, quibus talia sint præcepta, qualia commendantur, levia scilicet, atque suavia; & oret gemitu voluntatis, ut impetret donum facultatis.*

Inst. Homo sine gratia nequit operari bonum; igitur libero ad bonum arbitrio destitutus est. *Resp.* Homo sine gratia nequit operari bonum absolute. Nequit potentiâ proximâ & ultimò completâ. *C.* *Voluntas libera tanto erit liberior, quanto sanior; tanto autem sanior, quanto divinæ misericordiae gratiaque subjectior.*

a) Quodd

α) Quòd S. AUGUSTINUS liberum arbitrium saepe aliter, ac naturalem hominis facultatem expresserit; *Pelagianorum* gratiâ fecit. Cum enim tota illum inter & *Pelagianos* contentio in eo versaretur, quòd *Pelagius* sic liberum à natura datum homini arbitrium putaret, ut per sese, nec ullis aliis, nisi naturalibus viribus egens, tam bonum, quàm malum amplecti posset; S. P. ex oppositò contendebat liberum arbitrium primi parentis, ita fractum debilitatumque esse peccato, ut soli sibi relictum, nihil nisi malum eligere, & operari queat, bonum vero salutare non nisi per Christi gratiam facere. Itaque inter illos de naturali voluntatis p. testate quaestio mota non est, sed solum de integritate virium ad agendum; & S. D. Cum adversus illos Hæreticos pugnans, liberum in homine arbitrium mansisse negat, qualitatem illius, & conditionem intelligit, non verò potentiam & facultatem, *liberum* dicendo, quod non est captivum, nec peccati & concupiscentiæ nexibus irretitum.

β) Non desunt ex TT., qui præter indifferentiam iudicii, ad libertatem etiam prærequirant iudicium, sive imperium practicum, per quod intellectus determinatè voluntati proponat, hoc vel illud hic & nunc eligendum esse. Hujus tamen imperii practici distincti ab ipsa vi determinativa voluntatis nulla videtur esse necessitas: ad quid enim, cum voluntas præhabitis omnibus ad agendum prærequisitis sit facultas ejusmodi, quæ ad hoc vel illud se possit determinare? & hoc ipsum iudicium practicum debet esse subiectum libertati voluntatis, alioquin libera non esset voluntas, cum unum præ altero eligit. Aliud est de distamine ultimo practico de liceitate actionis: istud enim non tam ad libertatem, quàm ad honestatem actûs prærequiritur.

CAPUT III.

De Moralitate actus humani, & de regula moralitatis.

Ex voluntario, & libero physica actus huma- 78.
ni natura desumitur; nam inde actus Mo-